

Ontmaskeringen

- I. Kritiek van de openbaring 59/61
- II. Kritiek van de religieuze illusie 63/66
- III. Kritiek van de metafysische schijn 72/78
- IV. Kritiek van de idealistische bovenbouw 75/81
- V. Kritiek van de morele schijn 80/88
- VI. Kritiek van de transparantie 88/98
- VII. Kritiek van de natuurlijke schijn 95/107
- VIII. Kritiek van de particuliere schijn 103/116

Maeutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Verlichting en ontmaskering

Om deze opsomming te begrijpen is het nodig om naar de Verlichting te kijken als iets dat ontmaskert, maar daarmee nog geen schoon schip maakt. Grootste risico wat bestaat is dat men óf de ontmaskering schouder ophalend gaat zien als normaal, óf dat men in een Droste blik effect van waarheden verstrikt raakt.

Maeutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

I Kritiek van de openbaring

- Stap 1 Luther eist op dat niet kerkelijk gezag maar de bijbel de basis is van de moraliteit.
- Stap 2 de bijbel wordt bevraagd op haar bronnen. "Hoe kun je dat weten?"
- Twee opties óf je gelooft (\neq kennis) en dus is de bron God en het boek heilig, óf je wilt rationele historische bronnen(= kennis) en die zijn afwezig.

Maeutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Cynisme in de religie

"In de negentiende eeuw hebben de Kerken het sein gegeven voor de versmelting van het postkritische irrationalisme met de politieke reactie. Net als alle instituties die vervuld zijn van de wil tot overleven slagen ze erin de 'opheffing' van hun grondslagen te boven te komen. (...)Tot aan de jongste dag hebben zij (theologen) hun vaste woonplaats gevonden in een ton van lek dogmatisme." (63/66)

Maeutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

II kritiek van de religieuze illusie

- Verlichting gaat niet het debat aan over het bestaan van God, maar wel over wat mensen aan Hem toeschrijven.
- Dan gaat de verlichting ertoe over om religie te zien als iets dat gebruikt wordt door de macht. Dus religie (priesters, vorsten) zijn niet zelf misleid, ze misleiden. Dat maakt religie geraffineerd, maar de ontmaskeraar nóg geraffineerder.

Maeutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Religie en het volk

“Maar de bevoorrechte verlichter weet ook precies wat er zou gebeuren als iedereen zo dacht als hij. Daarom wil de ontwaakte kennis in de hoofden van de heersers discrete grenzen stellen; ze voorziet maatschappelijke chaos als van de ene op de andere dag de ideologieën, de religieuze angsten en aanpassingen zouden zijn verdwenen uit de hoofden van de meerderheid. Deze kennis heeft zelf geen illusies, maar onderkent de functionele onmisbaarheid van de illusie voor de maatschappelijke status quo.” (71/76)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Heine's Wintermärchen

“Ich kenne die Weise, ich kenne den Text
Ich kenn auch die Herren Verfasser;
Ich weiss, sie tranken heimlich Wein
Und predigten öffentlich Wasser.”

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

III kritiek van de metafysische schijn

- Metafysica hoort na Kant tot het schandaal van de rede. Dat maakt iedere opvatting even (on)mogelijk. De waarheidsaanspraak is weg en ernaar zoeken is je grens niet kennen.
- Dat waarover wij niet kunnen spreken daarover moeten wij zwijgen. (Wittgenstein I)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

IV kritiek van de idealistische bovenbouw

- De filosofie van zijn hoofd op zijn voeten zetten is een radicale Verlichtingskritiek. Niet het denken, maar je materiele positie bepaalt je waarheid. Dat maakt uiteindelijk ook het kritisch karakter van Marx kwetsbaar want hoe bevrijden we ons daar dan van?

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

V Kritiek van de morele schijn

Morele kritiek heeft als eerste kritiek geleverd; De balk en de splinter. Later wordt het politiek en ook deel van een oeridee; zo zijn mensen nu eenmaal. “Wat Jezus leert is een revolutionaire zelfreflectie: bij jezelf beginnen en dan, als de anderen echt moeten worden 'verlicht', hen vóórgaan met het eigen voorbeeld. Maar in de normale wereldorde gaat het andersom: de heersers en hun wetten beginnen bij de anderen, en of ze ooit zichzelf bereiken blijft ongewis.” (81/88)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Schaapskleren

“De onthulling van een *tweede niveau van regels* is het eenvoudigste procédé, want die springt al in het oog voor wie alleen maar toekijkt. Jezus: 'Aan hun vruchten zult gij ze herkennen.' Beslissend is de levenswijze. De verlichting doet niets anders dan de vermoedelijke wolven af te luisteren bij de garderobe waar ze hun schaapskleren aan- en uittrekken.” (84/92)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

VI. Kritiek van de transparantie

Vanaf de eerste hypnose in 1784 is er aandacht voor een ongekende diepte in ons. Later door Freud het on- en onderbewuste genoemd.

"Vanaf die tijd weet iedereen dat hij zichzelf wel in de laatste plaats kent. Onder alle rationaliteit en alle bewustzijn strekt zich een enorme ruimte uit, vol irrationaliteit en onbewuste programmeringen, die zich overal op bedrieglijke wijze bemoeien met het bewuste spreken en handelen. Er zit een enorme ironie verborgen in Freuds begrip 'rationalisering': de term *ratio* wordt nu gebruikt voor de uitvluchten en pseudoverklaringen waarmee het bewustzijn zijn zelfbedrog overschildert. Het rationele treedt op als verhulling van particuliere en collectieve irrationaliteit." (92/103)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

VII. Kritiek van de natuurlijke schijn

Is de mens goed of slecht? Conservatief denkt slecht en stelt orde en veiligheid voorop.

Rousseau komt met de nobele wilde en het kind. De natuur is minder goed dan hij toen stelde maar wat blijft is het debat wat de natuur van de mens is en welke maatschappijvorm dat vraagt. De kritiek zal daarbij altijd de tegenkant kiezen. (ruimte voor natuurlijk mannengedrag versus genderneutraliteit)

Het meest cynische moment is gelegen in slachtofferschap.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

VIII. Kritiek van de particuliere schijn

Naïviteit is niet meer mogelijk na de kritiek van de Verlichting. Het 'ik' wordt een schijngestalte. Maar iedere politiek maakt daar wel gebruik van; adel, burgers en arbeiders worden op hun identiteit aangesproken en moeten daartoe politiek stelling nemen.

Iedereen die ruimte opeist wordt een identiteit, maar m.n. waar men geen macht wil maar resultaten (recht, brood) leidt reflectie tot splitsingen. (arbeiders bewegingen, linkse partijen)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Kritiek en proletariaat

"Zin in de politiek, of zelfs maar het uitzicht op leniging van het lijden onder de politiek, kon in het socialisme, met name in de westerse staten, niet overtuigend worden overgedragen. De psychopolitiek bleef vrijwel overal op een primitief niveau steken; ze kon weliswaar woede, hoop, verlangen en eerzucht mobiliseren, maar niet dat waar alles om draait: het plezier om een proletariër te zijn. Dat is volgens het socialistische begrip 'proletariaat' ook totaal onmogelijk, omdat proletariërs negatief wordt gedefinieerd: niets bezitten dan de eigen nakomelingen, verstoken blijven van betere kansen en meer rijkdom in het leven." (117/134)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Verlichting valt zelf onder de kritiek

- De beweging is algemeen te schetsen als een aanval op het valse bewustzijn. Daarna wordt de macht geraffineerd, of laatdunkend ten opzichte van de ontmaskering.
- Alle kritiek die slaagt wordt zelf deel van de macht. En gaat zichzelf ordenen van Marxisme tot psychologie.
- Daarmee wordt de verlichting zelf onderhevig aan de kritiek. (v.b. arbeidersbeweging, democratie, vakbonden, hulpverlening)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Verlichting wordt eindeloze reeks

"Het leven, dat ook via omwentelingen en momenten van helderheid op zoek is naar een nieuwe stabiliteit, gehoorzaamt aan een zekere neiging tot traagheid. Daardoor kan de indruk ontstaan dat de ideeëngeschiedenis niet méér is dan een reidans van ideologieën, en geen systematisch uitgewerkte uittocht van de menselijke beschavingen uit onmondigheid en verblinding." (120/138)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_3

Existentiële desoriëntatie

“In de coöperatieve kroegen, 's avonds, valt het oog even op posters die zeggen: *De toekomst gaat niet door wegens gebrek aan belangstelling*. Daarnaast lees je: *Wij zijn de mensen voor wie onze ouders ons altijd hebben gewaarschuwd*. (...) Echt wachten doe je op iets wat overeenkomt met het gevoel van betere tijden, namelijk dat er toch iets zou moeten gebeuren. En menigeen zou daaraan toevoegen: het doet er niet toe wat. De gevoelens zijn catastrofaal en catastrofiel, men voelt zich lichtelijk verbitterd en geïsoleerd, voor zover het nog lukt de naaste omgeving vrij te houden van het allerergste.”(150/177)

Maleutiek_2019_kritiek van cynische
rede_3

